

+x aalborgplus10

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TILA LAHDESSA 2009

AALBORGIN SITOUUMUSTEN PERUSKARTOITUS

LAHTI

ESIPUHE

Talouden globalisaatio ja teknologian kehittyminen yhdessä vaikuttavat yhä enemmän tapaamme hoitaa kunnan hallintoon ja johtamiseen liittyviä tehtäviämme. Vastassamme on mitavia haasteita: työllisyyden parantaminen osaamistaloudessa, köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen hillitseminen, ympäristön tehokkaan suojelun turvaaminen, ekologisen jalanjälkemme pienentäminen, väestömuutoksiin vastaaminen sekä kulttuurisen monimuotoisuuden hallitseminen.

Kunnilla on keskeinen asema kestävä kehityksen takaajina samalla kun vastaamme haasteisiin yhdessä muiden hallinnon tasojen kanssa. Tämä rooli edellyttää tehokasta ja kokonaisvaltaista kunnallista päätöksentekoa ja ympäristöön, yhteiskuntaan, kulttuuriin ja talouteen liittyvien tavoitteiden yhdenmukaistamista. Samalla tulee varmistua siitä, että pyrkimyksemme parantaa paikallista elämänlaatua eivät vaaranna tulevien sukupolvien tai muiden maiden kansalaisten mahdollisuutta samaan.

Lainsäädännöllinen tausta suomalaisten kuntien kestävästä kehitystä edistävälle työlle löytyy useista eri laeista ja säännöksistä, jotka ohjaavat kuntien toimintaa ja palvelujen tuotantoa. Kuntalain ensimmäisessä pykälässä on määritelty kunnan yleiseksi toimintaperiaatteeksi: *”...Kunta pyrkii edistämään asukkaidensa hyvinvointia ja kestävästä kehitystä alueellaan...”*. Suomen perustuslain 20. pykälä vastuuttaa huomioimaan ekologisen kestävyuden: *”...Vastuu luonnosta ja sen monimuotoisuudesta, ympäristöstä ja kulttuuriperinnöstä kuuluu kaikille. Julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon...”*.

Aalborgin sitoumukset on paikallishallinnoille suunnattu kestävä kehityksen sopimusasiakirja. Sitoumukset on tähän mennessä allekirjoittanut jo yli 600 organisaatioita ympäri Eurooppaa.

Tämä raportti on lahtelaisten toimihenkilöiden itsearviointina tehty katsaus kaupungin kestävä kehityksen

nykytilasta. Tämän peruskartoituksen tarkoitus ei ollut vielä sopia kestävästä kehitystä edistäviä paikallisia tavoitteita puhumattakaan niistä moninaisista toimenpiteistä, joita kaupungin kestävä kehitysura edellyttää. Peruskartoituksen pohjalta tullaan työskentelyä jatkamaan tavoitteiden asettamisella ja niiden toteuttamisen ohjelmoinnilla.

Peruskartoituksen laadintaprosessia ja työskentelyn ilmapiiriä leimasivat kestävyteen liittyvät arvot kuten avoimuus, rehellisyys sekä halu muuttua ja kehittyä. Työskentelyssä pidettiin itseltään selvänä, että tässä työssä ei ollut mielekästä peitellä heikkouksia ja ongelmia tai pyrkiä kohentamaan imagoa. Peruskartoituksen aikana tehty laaja osallistaminen kestävä kehityksen asioihin kaupunkikonsernin eri yksiköissä toimii hyvänä ponnahdusalueena seuraavalle vaiheelle, kestävä kehityksen tavoite- ja toimenpideohjelmalle.

AALBORGIN SITOUMUKSET JA KESTÄVÄ KEHITYS LAHDESSA

Kestävä kehitys nousi käsitteenä esiin 1980-luvun lopulla, ja laajaan tietoisuuteen se levisi vuonna 1992 Rio de Janeirossa pidetyn maailmanlaajuisen YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssin (UNCED) tuloksena. Riossa hyväksyttiin maailmanlaajuinen kestävä kehityksen toimintaohjelma Agenda 21, jonka päämääränä on turvata nykyisille ja tuleville sukupolville hyvät ja tasapuoliset elämisen mahdollisuudet. Päämäärä edellyttää maailmanlaajuisesti, alueellisesti ja paikallisesti tapahtuvaa jatkuvaa, ohjattua ja hallittua muutosta.

Lahden kaupunki on ollut alusta alkaen mukana viemässä kestävä kehitystä paikalliselle tasolle.

Vuonna 1994 Lahti oli niiden eurooppalaisia kuntien joukossa, jotka kokoontuivat Aalborgin kaupunkiin, Tanskaan, täsmentämään Rion toimintaohjelman sisältöä enemmän kuntia koskevaksi. Aikaansaannoksena oli Aalborgin julistus, jossa kunnat totesivat, että vallitseva kehitys ei tulisi takamaan kestävyttä ekologisesti, mutta ei

myöskään sosiaalisesti, kulttuurillisesti tai taloudellisesti.

Aalborgin julistus oli kuntien tahtotilan osoitus muutokseen kestämyydestä kestävyteen. Muutosta ei kuitenkaan saavutettaisi pelkällä julistuksella, vaan tarvittaisiin myös jotain konkreettisempaa. Vuonna 2004, kymmenen vuoden yhteisen työn jälkeen, kokoontuivat eurooppalaiset kunnat jälleen Aalborgiin, jossa solmittiin 50 kestävä kehityksen sitoumusta, Aalborgin sitoumukset. Sitoumusten tavoitteena on saada kestävä kehityksen näkökulma kaikkeen kunnan toimintaan ja päätöksentekoon, ja tehostaa kuntien tekemää kestävä kehityksen työtä. Lahden kaupunginvaltuusto allekirjoitti sitoumukset lokakuussa 2007.

Ensimmäinen toiminnallinen vaihe Aalborgin sitoumuksissa on selvittää, missä vaiheessa kunta on kestävä kehitystä edistävässä työssä. Tätä vaihetta kutsutaan peruskartoitukseksi. Alusta alkaen sitoumuksiin liittyvä

työ haluttiin integroida osaksi Lahden kaupungin olemassa olevia rakenteita ja toimintaa. Peruskartoituksen valmistelutyö tehtiinkin osana Lahdessa toteutettavaa Hyvinvointikertomusta. Lahden kaupunkiseudun ympäristöjohtoryhmä vastuutti toukokuussa 2008 Lahden seudun ympäristöpalvelut (LSYP) koordinoimaan peruskartoitusta.

LSYP:n aloitteesta perustettiin Aalborg-työryhmä, johon valittiin virkamiesedustajia koko kaupunkikonsernista. Työryhmän jäsenet löytyvät liitteestä 2.

Peruskartoitus toteutettiin työryhmän ohjaamana itsearviointina. Työryhmä teki ensin oman esiarvioinnin sitoumusten toteutumisesta Lahdessa. Esiarviointia käytettiin tausta-aineistona peruskartoituskyselyssä, joka lähetettiin asemansa puolesta valituille 97 kaupunkikonsernin edustajalle marraskuussa 2008. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää kaupunkikonsernin oma näkemys sitoumusten toteutumisesta, ja

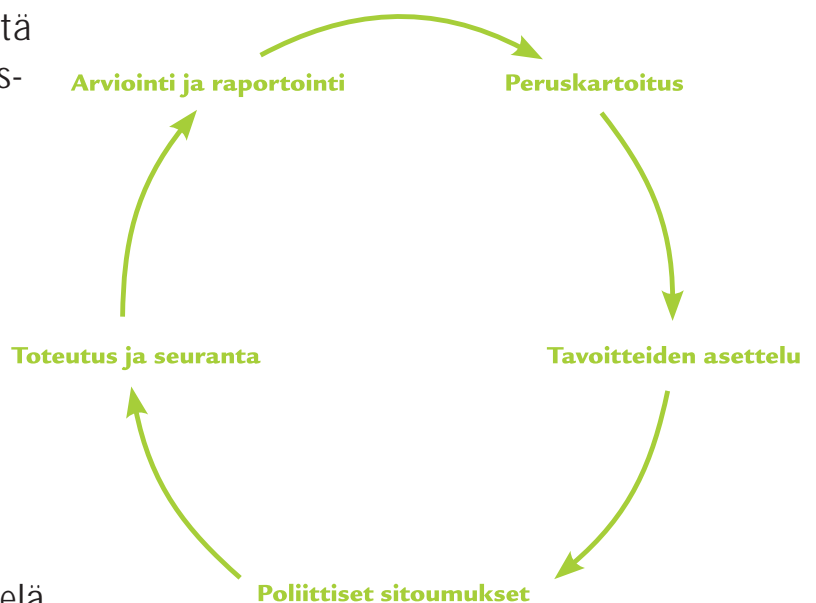
minkä tasoista vastuuta eri yksiköissä koetaan sitoumusten toteuttamisesta. Kyselyyn vastasi 31 kaupunkikonsernin edustajaa. Suhteellisen alhaisesta vastausprosentista huolimatta vastaajien joukossa oli laajasti eri toimialat ja yksiköt edustettuina.

Itsearviointiin lisäksi peruskartoituksessa on vertailupohjaksi tuotu esiin sitoumusten kannalta keskeisimpiä mittareita. Lisäksi on listattu niitä haasteita, joita Lahdessa koetaan eri sitoumusten toteuttamisessa olevan. Koko peruskartoitusvaiheen ajan on Aalborgin sitoumuksiin liittyvää työtä esitelty laajasti kaupungin toimialoissa ja eri yksiköissä ja pyritty osallistamaan niitä kestävän kehityksen edistämiseen.

Peruskartoitusraportille päätettiin antaa nimi "Kestävän kehityksen tila Lahdessa". Tarkoituksena oli, ettei peruskartoitus jäisi irralliseksi ja yksittäiseksi työksi, vaan olisi osa jatkuvaa prosessia, kestävän kehityksen tiekarttaa (kuva 1). Tätä raporttia ei voi vielä

pitää täysin kattavana arviona kestävän kehityksen tilasta Lahdessa. Se luo kuitenkin hyvän perustan kestävyyden arvioinnin ja raportoinnin kehittämiseksi.

Seuraava vaihe Aalborgin sitoumuksiin liittyvässä prosessissa on laatia tavoite- ja toimenpideohjelma. Siinä määritellään miten kestävää kehitystä voidaan edistää parhaiten juuri Lahdessa, paikalliset ominaispiirteet huomioidaan ottaen.

RAPORTIN LUKUOHJE

Aalborgin sitoumukset jakautuvat kymmeneen osa-alueeseen. Jokainen osa-alue sisältää viisi yksittäistä sitoumusta. Kukin osa-alue esitetään tässä raportissa omalla aukeamallaan. Yksittäisiä sitoumuksia ei käydä yksityiskohtaisesti läpi aukeamilla, ne löytyvät raportin lopusta liitteestä 1.

Mihin sitoudutaan –kappale kuvaa yleisesti sitä, mihin kukin osa-alue sitouttaa. Se ei kuvaa Lahden tilannetta, vaan antaa viitteen tavoiteltavasta tasosta.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta –kappale tuo esiin itsearviointina suoritettujen peruskartoituksen tulokset. Tulokset on esitetty aukeamilla graafisesti juoksijahahmoina. Sitoumusten toteutumista kuvaa se, kuinka pitkällä juoksija on juoksusuorituksessaan:

Lähtötelineissä

Alkukiihdytysvaiheessa

Täydessä vauhdissa

Juoksijoiden määrä kuvaa sitä, kuinka paljon kunkin sitoumuksen osa-alueiden toteuttamisesta koetaan vastuuta kaupunkikonsernissa (1=vähän vastuunottajia 5=paljon vastuunottajia). Aukeamilla esitetyt tulokset ovat koostettu osa-alueen yksittäisten sitoumusten tuloksista. Yksittäisten sitoumusten tulokset on esitetty liitteessä 1.

Mittarit – mitä ne kertovat? –kappale antaa vertailupohjaa itsearvioinnille. Siihen on valittu sitoumusten kannalta keskeisimpiä mittareita. Valittujen mittareiden on myös pitänyt koostua tuoreesta tiedosta ja mahdollistaa vertailua muiden kuntien kanssa.

Kehittämisen haasteet –kappale tuo esiin kyselyyn vastanneiden ja työryhmän näkemyksiä niistä haasteista, jotka Lahdella on edessään sitoumusten toteuttamisessa.

LAHDEN KAUPUNGIN STRATEGISET PÄÄMÄÄRÄT

Kuntalaiset voivat osallistua omaan elämäänsä ja asuin- ympäristöönsä vaikuttavaan päätöksentekoon

YHTEISVASTUU AVOIMUUS OSALLISUUS

Kaupunki on haluttu työnantaja, jolla on osaava, ammattitaitoinen ja kehityshaluinen henkilöstö

KESTÄVÄN KEHITYKSEN OSAAMINEN JOHTAJUUS

Kaupungin toimintaa kehitetään sekä investoinnit ja hankinnat tehdään kestävän kehityksen periaatteiden mukaisesti

TALOUDELLISUUS EKOTEHOKKUUS

Kaupunki kannustaa ja ohjaa asukkaita ja muita toimijoita toimimaan ympäristöystävällisesti

YMPÄRISTÖVASTUU AINEETTOMUUS

Lahti on kasvava ja elinvoimainen kaupunki

LUOVUUS MONIMUOTOISUUS

Tiivis kestävän kehityksen mukainen yhdyskuntarakenne ja julkisen liikenteen järjestelmä

LÄHEISYYS TASAVERTAISUUS ELINVOIMAISUUS

Kaupunki turvaa edellytykset asukkaiden hyvinvoinnille

LUOTETTAVUUS INHIMILLINEN MITTAKAAVA

Kaupungin talous on tasapainossa pitkällä aikavälillä

MONIPUOLISUUS PAIKALLISUUS

Kaupunki tukee yhteisöllisyyttä ja yhteisöjen toimintaa

RINNAKKAISELO YHTENÄISYYS

Lahten kasvihuonekaasut ovat puolittuneet vuoden 1990 tasosta vuoteen 2025 mennessä

GLOBALI VASTUU PITKÄJÄNTEISYYS

AALBORGIN SITOUMUKSET

1. Hallinto

Me sitoudumme tehostamaan päätöksentekoamme lisäämällä osallistuvaa demokratiaa.

2. Johtaminen kohti kestäväää kehitystä

Me sitoudumme toteuttamaan tehokasta johtamismallia tavoitteiden asettamisesta aina toteutukseen ja arviointiin.

3. Yhteiset luonnonvarat

Me sitoudumme ottamaan vastuun yhteisten luonnonvarojen suojelusta ja säilyttämisestä sekä oikeudenmukaisesta käytöstä.

4. Vastuullinen kulutus ja elämäntapavalinnat

Me sitoudumme noudattamaan ja helpottamaan luonnonvarojen viisasta ja tehokasta käyttöä sekä kannustamaan kestäväään kulutukseen ja tuotantoon.

5. Suunnittelu

Me sitoudumme siihen, että meillä on keskeinen rooli kaupunkisuunnittelussa, joka huomioi ympäristöön, yhteiskuntaan, talouteen, terveyteen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat kaikkien yhteiseksi hyväksi.

6. Parempi liikkuvuus, vähemmän liikennettä

Me ymmärrämme liikenteen, terveyden ja ympäristön välisen keskinäisen riippuvuuden ja sitoudumme voimakkaasti edistämään kestäviä liikennesuorituksia.

7. Paikallinen toiminta terveyden puolesta

Me sitoudumme suojelemaan ja edistämään kansalaistemme terveyttä ja hyvinvointia.

8. Vahva ja kestävä paikallinen talous

Me sitoudumme luomaan ja takaamaan vahvan paikallisen talouden, joka tarjoaa työllisyyttä ympäristöä vahingoittamatta.

9. Sosiaalinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Me sitoudumme turvaamaan avoimen ja kannustavan yhteisön.

10. Paikallisesta maailmanlaajuiseen

Me sitoudumme ottamaan maailmanlaajuisen vastuamme rauhasta, oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta, kestävästä kehityksestä sekä ilmastonsuojelusta.

HALLINTO

1

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki hallintona luo selkeän vision kestäväälle kehitykselle ja asettaa kunnianhimoiset tavoitteet sen saavuttamiseksi. Tästä se keskustelee avoimesti ja läpinäkyvästi ja luo vuorovaikutuksellisia osallistamiskeinoja. Kaupunki osoittaa johtajuutta ja pyrkii siihen, että tavoitteista vallitsee laaja yhteisymmärrys. Kaupunki asettaa kestävänsä kehityksen edistämiseksi pitkän tähtäimen hyödyn lyhyen tähtäimen edelle.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kestävänsä kehityksen kriteerit sisältyvät hallinnollisiin rakenteisiin, ja ne muodostavat useilta osin myös loogisen ketjun kaupunginstrategiasta eri yksiköiden toimintaa ohjaaviin asiakirjoihin. Osa kaupungin toiminnoista saattaa jäädä ketjun ulkopuolelle mm. päättäjäistä ja virkamiehistä koostuvat ryhmät.

Kaupunki tekee toimia osallistamisen parantamiseksi, jotka ovat olleet oikeansuuntaisia mutta eivät vielä riittävän kattavia. Siten osa yhteisön toiminnoista kokee jäävänsä päätöksenteon ulkopuolelle.

Vastuuta koetaan erittäin laajasti eri yksiköissä, ja myös päävastuuta tunnustetaan.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Kestävä kehitys on huomioitu Lahden kaupungin strategiassa, erillisessä Lahden seudun ympäristöstrategiassa sekä useiden toimintayksiköiden strategi-
oissa. Osallistumista ja päätöksenteon avoimuutta seurataan pääasiassa kyselyjen avulla. Tulosten perusteella asukkaiden tiedonsaanti- ja vaikutusmahdollisuudet ovat Lahdessa useisiin vertailukuntiin nähden keskimääräistä heikkommat.¹

Kaupunki on pyrkinyt parantamaan osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia erilaisten projektien avulla, mutta niiden päättymisen jälkeen toiminta on usein päättynyt. Tiedotustilaisuuksien määrä on ollut kauttaaltaan laskussa², tiedotuspanostuksia on sen sijaan kohdennettu verkkotiedottamiseen.

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Sisällölliset haasteet:

Kestävä kehitys hyvin esillä strategisella tasolla, jalkauttaminen toiminnan tasolle kesken

Kestävyyden määrittelyissä ja konsensuksen saavuttamisessa sen sisällölle on vielä tekemistä

Suunnitelmakausille painopisteiden priorisointi ja arvottaminen

Päätösten vaikutusten arviointia kehitettävä, arvioitava jo valmisteluvaiheessa, ei jälkikäteen

Organisatoriset haasteet:

Kestävä kehitys edellyttää laajaa koko hallintoa koskevaa vastuuttamista ja kattavaa sitomista toimenpidetasolle asti, tähän mennessä mielletty liian paljon ympäristösektorin vastuualueeksi

Kestävät ratkaisut edellyttävät usein yli yksikkö- ja toimialarajojen menevää prosessitarkastelua, joka on kunnalliselle sektorihallinnolle vieras lähestymistapa

Alue- ja virkamieskummitoiminnan laajentaminen muillekin hallinnon aloille

Edistää vuorovaikutusta ja keskustelua eri yksiköiden välillä

Yhteisiä pelisääntöjä ja asioiden selvittämistä kuntien välisessä yhteistyössä

JOHTAMINEN KOHTI KESTÄVÄÄ KEHITYSTÄ

2

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki jatkaa Paikallisagenda 21 -työtä, ja painottaa erityisesti hyvän ja kestävän kehityksen hallinnon rakentamista. Tämä tarkoittaa mm. paikallisen kestävyuden yhteistä määrittelyä päättäjien, virkamiesten ja muiden toimijoiden kesken. Kehitetään mittareita, joilla kestävän kehityksen edistymistä voidaan seurata. Varmistetaan, että kestävän kehityksen periaatteet kattavat ja tavoittavat koko kaupunkikonsernin, ja että ne huomioidaan kaikessa päätöksenteossa. Kestävän kehityksen kriteerit ohjaavat myös resurssointia.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Lahdessa on tehty pitkäjänteistä paikallisagendatyötä, ja pyritty myös jatkuvasti vastaamaan uusiin kestävän kehityksen haasteisiin mm. vaikuttamalla kansainvälisissä verkostoissa. Johtamisjärjestelmissä on huomioitu kestävän kehityksen kriteerejä, mutta kaikilta osin päätöksentekoon niitä ei ole saatu.

Vastuuta koetaan laaja-alaisesti, mutta päävastuuta ei aina tunnisteta. Kaupunkikonsernissa on sisäistetty, että kestävän kehityksen johtamisen tulisi olla osa kaikkien toimintaa. Päävastuullisen puuttuminen haittaa koordinoitua ja integraatiota.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Lahdessa on toteutettu useita kestävän kehityksen edistämiseen tähdänneitä hankkeita. Lahti on ollut ICLEI - Local Governments for Sustainability -verkon jäsen vuodesta 1993, ja osallistunut aktiivisesti muihinkin kestävästä kehityksestä edistäviin verkostoihin. Kaupunginvaltuusto allekirjoitti Aalborgin sitoumukset vuonna 2007, jonka jälkeen koko kaupunkikonsernia edustava työryhmä on toteuttanut sitoumusten seurantaan, arviointiin ja toteuttamiseen liittyvää prosessia.

Osa kestävän kehityksen johtamiseen liittyvistä mittareista on huomioitu muissa sitoumuskohdissa kuten hankintoihin liittyvät mittarit kohdassa 4.

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Sisällölliset haasteet

Johtamisjärjestelmien tavoitteenasetteluihin mukaan myös pidemmän aikavälin visioita

Kestävyyden määritelmät toimialoittain johtamisjärjestelmien osaksi

Johtamisen mittareiden muuttaminen selkeämmin kestävän kehityksen näkökulman mukaisiksi

Uusien johtamisen mittareiden kehittäminen yhdessä muiden Aalborgin sitoumusten verkostoon kuuluvien kuntien kanssa

Globaalin vastuun määrittelyt ja ilmaiset strategiatason asiakirjoihin

Päätöksien valmistelussa laajemmat ja kattavammat vaikutusten arvioinnit eri vaihtoehtojen välillä

Organisatoriset haasteet

Toimialojen johtamisjärjestelmät rakennetaan kestävästä kehitystä tukeviksi

Prosessijohtamista hallintosektorikohtaisen johtamisen rinnalle

Vastuun laajentaminen johtamisessa

Avoimuuden parantaminen johtamisessa

Kaupunkiorganisaatiosta nimetään vastuutaso (esim. ryhmä), joka koordinoi kestävästä kehitystä

YHTEISET LUONNONVARAT

3

Mihin sitoudutaan?

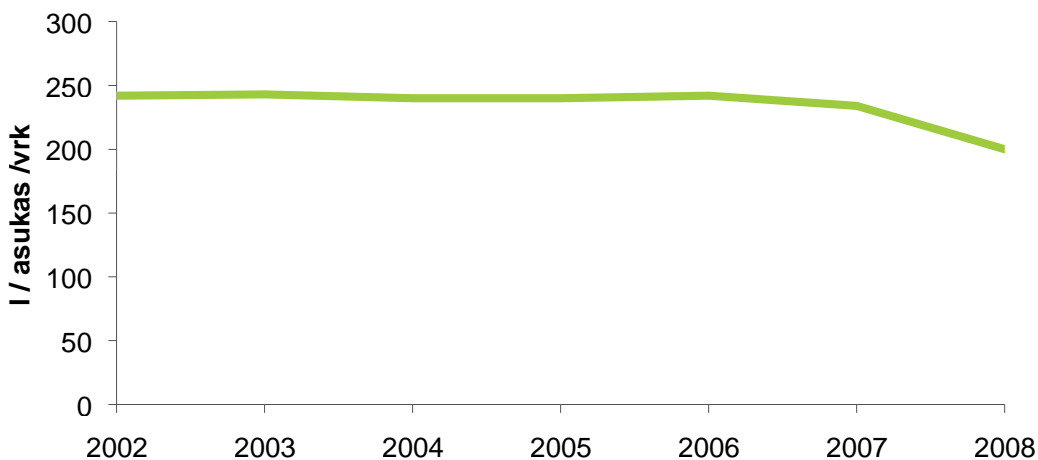
Kaupunki sitoutuu luonnonvarojen kestäväan ja oikeudenmukaiseen käyttöön sekä edistämään niiden suojelua. Energiantuotannossa tämä tarkoittaa energiankulutuksen vähentämistä ja uusiutuvan energian lisäämistä. Vesistöihin ja pohjaveteen kohdistuvaa kuormitusta pienennetään ja vedenkulutusta vä-

hennetään. Biologista monimuotoisuutta lisätään ja maaperän laatua parannetaan niin, että luonnon omat prosessit toimivat tehokkaammin. Kaupunki osoittaa johtajuutta ja kannustaa asukkaita ja muita toimijoita luonnonvarojen kestäväan käyttöön.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupunki on tehnyt toimenpiteitä energiatehokkuuden lisäämiseksi, mutta ne eivät ole vielä olleet kovin kattavia. Energiantuotantomuotoihin vaikuttaminen koetaan vaikeaksi. Vesistöjen hoitoon on panostettu paljon, mutta edelleen on kuitenkin kuormituspainetta. Kaikkia pohjavesiin kohdistuvia riskejä ei ole onnistuttu poistamaan. Ilman-

VEDEN KULUTUS LAHDESSA 2002-2008

Lahtelaisten vedenkulutus on hienoisessa laskussa (Lahden seudun ympäristökatsaus).

laadun parantamiseen on myös panostettu, mutta koetaan, että suuri osa kuormituksesta on kaupungin vaikutusvallan ulkopuolella.

Vastuunottajia on määrällisesti paljon, mutta päävastuuta ei tunnisteta.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Uusiutuvien polttoaineiden ja energianjätteen käyttö energiantuotannossa on lisääntynyt lajittelujärjestelmien kehittymisen myötä. Sekä pinta- että pohjavesien laatua tarkkaillaan. Alueen jätevedenpuhdistamot täyttävät lupaehtojen edellyttämät puhdistusvaatimukset.² Lähes kaikki lahtelaiset ovat tyytyväisiä juomaveden laatuun³, ja Lahden talousvesi täyttääkin kaikki sille asetetut laatuvaatimukset. Tämän

hetkistä pohjavedenottokapasiteettia tarkastellessa yli neljännes ei kelpaa talousvedeksi. Vedenkulutus asukasta kohti on ollut laskussa Lahdessa. Vajaa kolme prosenttia Lahden pinta-alasta on luonnonsuojelulain nojalla rauhoitettu².

Lahtelaiset ovat keskimäärin tyytyväisempiä luonnonsuojelun tasoon kaupungissaan kuin vertailukaupunkien asukkaat.³ Lahden kaupunkimetsillä on kestävän metsätalouden takaava FSC-sertifikaatti. Metsienhoidossa painotetaan lisäksi virkistys- ja suojeluarvoja, jotka mahdollistavat luonnon monimuotoisuuden suojelun. Ilmanlaatu on Lahden keskustassa pääsääntöisesti hyvä².

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Energiankulutuksen kasvun pysäyttäminen ja kääntäminen laskuun

Uusiutuvien polttoaineiden ohella muun uusiutuvan energiantuotannon lisääminen

Vesistöjen luonto- ja virkistysarvon turvaaminen ja elinkeinoedellytysten mahdollistaminen

Vesi- ja viemäriverkoston mitoittaminen tietyille vedenkulutukselle, jolloin kulutuksen merkittävä väheneminen voi aiheuttaa tukkeutumia putkistoissa

Kaupunkirakenteen tiivistäminen niin, ettei pohjaveden suojelu vaarannu, ja että maisemavot sekä luontokohteiden ja perinnebiotooppien hyvä tila säilyvät

Mahdollisimman yhtenäisen viherverkon luominen ja ulottaminen lähelle kaupungin keskustaa

Viheralueiden suunnittelu ja rakentaminen paremmin luonnon monimuotoisuutta suosivaksi ja ihmisten hyvinvointia tukevaksi

VASTUULLINEN KULUTUS JA ELÄMÄNTAPAVALINNAT

4

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki sitoutuu kestäväan ja vastuulliseen kulutukseen, joka ottaa huomioon kulutuksen koko elinkaaren aikaisen ympäristökuormituksen pienentämisen. Hankinnoissa priorisoidaan ympäristömerkittyjä tai muuten kestäviksi sertifioituja tuotteita. Kaupunki sitoutuu parantamaan materiaali- ja energiatehokkuutta omassa toiminnassaan ja kannustaa asukkaitaan ja muita toimijoita samaan tavoitteeseen. Jätteen syntymistä vähennetään, sen

uudelleenkäyttöä ja kierrätystä lisätään ja hyödynnettäväksi kelpaamattoman jätteen loppusijoitus hoidetaan parhaiden käytäntöjen mukaisesti.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupungilla on käytössään keinoja vähentää jätteen syntymistä. Jätteen käsittelyä on tehostettu ja parhaita käytäntöjä on otettu käyttöön. Hankinnoissa kestävyden kriteerejä on tuotu kaupungissa esille ja keskusteluun, mutta laajasti niitä ei vielä ole kyetty otta-
maan huomioon. Tuotteen tai palvelun koko elinkaaren aikaiset vaikutukset koetaan hankalaksi arvioida.

Vastuuta koetaan laajasti eri yksiköissä ja myös päävastuuta tunnistetaan.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Yhdyskuntajätteen hyödyntämisa-
ste on noussut tasaisesti koko 2000-lu-

SÄHKÖN KULUTUS LAHDESSA 2001-2008

Sähkönkulutus ei ole kääntynyt laskuun Lahdessa. Sähkölaitteiden energiatehokkuus paranee, samanaikaisesti kuitenkin niiden määrä lisääntyy (Lahden seudun ympäristökatsaus).

vun. Tällä hetkellä yli puolet saadaan hyödynnettyä uusiokäytössä ja energiantuotannossa. Kaupungin virastojen ja laitosten tuottaman kaatopaikkajätteen määrä on hieman vähentynyt 1990-luvun lopun tilanteeseen verrattuna. Sama koskee loppusijoitettavan yhdyskuntajätteen määrää (jätteen määrä / asukas, kg).² Valtaosa lahtelaisista on tyytyväisiä alueen kierrätystoimintaan.³ Kaupungin toimitilojen lämmön kulutus on hieman pienentynyt, sähkönkulutuksessa ei ole ollut merkittävää muutosta. Alueen kokonaissähkönkulutus asukasta kohden on noussut muutaman prosentin vuosivauhtia. Ympäristönäkökohdat on huomioitu noin kymmenessä prosentissa kaupungin hankinnoista.²

Lasten ja nuorten ympäristökasvatuksen osallistujamäärät ovat säilyneet viime vuosien tasolla. Ympäristöneuvonnan tavoittamien asukkaiden määrä on ollut hienoi-

nessa kasvussa. Kaupunki on pyrkinyt parantamaan energiankäytön tehokkuuttaan valtioneuvoston kanssa solmimansa energia- ja materiaalitehokkuussopimuksen myötä.

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Ennaltaehkäisevän kestävä kehityksen neuvontatyön resurssien takaaminen

Hankintojen valmistelijoiden sitouttaminen ottamaan huomioon ympäristönäkökohdat

Ympäristömyönteisten hankintojen seuranta ja indikaattoreiden kehittäminen

Tuotteen hiilijalanjäljen saaminen hankintakriteeriksi

Henkilöstön sitouttaminen Eko-oppaan käyttöön

Mahdollisuudet tehostaa kulutusseurantaa ja energiankäyttöä rakennuskannan uusiutuessa

Entistä tehokkaampia uusiokäytön mahdollisuuksia rakennusten rakenteisiin

SUUNNITTELU

5

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki pyrkii takaamaan asukkailleen terveellisen ympäristön ja kestävä kehityksen jokaisen ulottuvuuden kannalta toimivan kaupunkirakenteen. Tämä tarkoittaa mm. sitä, että kaupunkirakenne pyritään pitämään niin tiiviinä, että palvelut olisivat asukkaille kävely- tai pyöräilymatkan etäisyydellä tai vähintään joukkoliikennevälineellä tavoitettavissa. Asutuksen ym. viheralueille leviäminen on tiukasti rajoitettua. Hylätyt ja muuten epäsuotuisat alueet otetaan käyttöön ennen rakentamattomia alueita. Seudullisen yhteistyön kautta pyritään estämään epätoivottava kilpailu kuntien välillä esim. teollisuuden sijoittamisesta. Pidennetään

rakennusten elinikää ja varmistetaan kulttuurihistoriallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten ja alueiden säilyminen. Kestävyyden periaate pyritään nostamaan hallitsevaksi kaikessa uudisrakentamisessa ja rakennusten kunnostustyössä.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupunki on ansiokkaasti ottanut käyttöön epäsuotuisia alueita kuten vanhoja teollisuusalueita. Keskusta-asumiselle on tarjottu mahdollisuuksia ja erilaisia lähiöiden kehittämisprojekteja on toteutettu. Joidenkin rakennusten homeja muita kuntovaurioita ei ole kyetty estämään. Suunnittelun ohjaamiseen ja rakentamisen kriteereihin ei ole ollut mahdollisuutta puuttua sillä tavalla, että kestävyden periaate toteutuisi.

Vastuunottajia ei ole määrällisesti paljon eikä päävastuuta ole aina tunnistettu. Tämä voisi viitata siihen, että eri puolilla kaupunkiorganisaatiota suunnitteluun osallistumista ei tunnisteta osaksi omaa työtä.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Asemakaavamääräyksillä suojeltujen arvokkaiden alueiden, rakennusten ja tonttien lukumäärä on hienoisessa kasvussa. Myös vanhoja teollisuusalueita on otettu jatkuvasti uusiokäyttöön. Melualueella sijaitsevien tonttien osuus on laskenut viimeisen viiden vuoden aikana.² Noin puolet asukkaista on tyytyväisiä asuntojen, työpaikkojen ja palvelujen sijoitteluun Lahdessa, joka on

vertailukaupunkien keskitasoa.³ Lahtelaisten mielestä tärkein mittari kaupunkisuunnittelua arvioitaessa on asuinalueen viihtyisyys, johon 91 % asukkaista on joko erittäin tai melko tyytyväisiä.⁴

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Sisällölliset haasteet:

Kestävyyden paikallinen määrittely kaupunkiympäristön suunnittelussa

Mittareiden ja säännöllisen seurannan kehittäminen hylättyjen ja epäsuotuisten alueiden kehittämiseksi sekä kaupunkirakenteen eheyden kuvaamiselle

Rakentamisen ohjaukseen tiukemmat energiatehokkuuskriteerit

Rakentamisen ohjaukseen ja valvontaan lisää voimavaroja

Korjausrakentamiseen lisää neuvontaa ja osaamista

Vanhojen rakennusten uudiskäytön edistäminen

Tiivistämisessä tulee huomioida kaupunkiympäristön laatu (rakennusperintö, kaupunkikuva, monimuotoisuus ym.)

Organisatoriset haasteet

Yhteistyötä kaupunkiorganisaation sisällä suunnittelun eri vaiheissa tulisi lisätä, jotta saadaan lisää kokonaisvaltaisia kestäviä ratkaisuja; esim. palveluverkkosuunnittelu lähemmäksi kaupunkisuunnittelua

Osallistumiskeinojen kehittäminen asukkaille

Lisää kokonaisvaltaisen, kestäviä ratkaisuja tuottavan suunnittelun arvostamista kaupunkikonsernissa, tarkoittaen esim. pidemmän aikavälin arviointia ja seudullisen näkökulman huomioimista

PAREMPI LIIKKUVUUS,
VÄHEMMÄN LIIKENNETTÄ

6

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki pyrkii toimillaan siihen, että asukkaiden ja elinkeinoelämän ja muiden toimijoiden liikkumisen tarve tyydytetään pienemmällä ympäristökuormituksella kuin tähän asti. Tähän voi pyrkiä mm. suosimalla joukko- ja kevyttä liikennettä yksityisautoilun kustannuksella, tukemalla siirtymistä ympäristöystävällisempiin liikennevälineisiin ja painottamalla kestävästä liikkumisesta näkökulmaa voimakkaammin suunnitteluvaiheessa.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupungin panostus kevyen liikenteen väyliin koetaan merkittävänä. Toisaalta joukkoliikenteen edistämiseksi ei ole koettu voivan tehdä paljoa. Joidenkin palveluiden siirtymiseen pois kaupungin keskustasta ei koeta voivan vaikuttaa. Kaupunkiympäristön nopea muuttaminen vaikeuttaa liikennesuunnittelua, koska suuria investointeja ei voida tehdä lyhyellä varoitusajalla.

Kaupunkikonsernin eri yksiköissä koetaan laaja-alaisesti osittaista vastuuta asiasta, mutta päävastuuta ei kukaan tunnista. Koetaan myös joiltain osin, että tietoa ei ole riittävästi, jotta voitaisiin arvioida tilannetta Lahdessa.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Linja-autopysäkkien saavutettavuus on Lahdessa suurten kaupunkien keskiarvoa parempi.⁵ Noin puolet asukkaista arvioi, että julkinen liikenne on Lahdessa hyvin hoidettu, mikä on vertailukaupunkeihin nähden alhainen tulos. Autoliikenteen turvallisuuden kokee hyvin hoidetuksi 69 % asukkaista. Jalankulkijoiden ja pyöräilijöiden liikenneturvallisuutta puolestaan pitää hyvänä 62 % lahtelaisista, mikä on vertailukaupunkien keskiarvoa parempi tulos.³ Lahden seudun liikenteen kehitys noudattaa valtakunnallista suuntausta. Pidemmän aikavälin muutos osoittaa henkilöautoliikenteen ja henkilöautojen määrän kasvavan julkisen liikenteen käyttäjä-

määrien vähetessä. Kevyen liikenteen väylien määrä lisääntyy hieman vuosittain. Liikenteen hiilidioksidipäästöt ovat kasvussa pitkällä aikavälillä, typenoksidipäästöt ovat puolestaan vähentyneet katalysaattorien käytön myötä.²

Kevyen liikenteen väylien määrän lisäksi sekä julkisen liikenteen suhteellisen hyvästä saavutettavuudesta huolimatta henkilöautoliikenteen määrät kasvavat. Kaupunki on panostanut julkisen liikenteen saavutettavuuteen mm. asentamalla sähköiset aikataulunäytöt torille ja rautatieasemalle. Lahdessa otetaan käyttöön elokuussa 2009 lukuisia joukkoliikennettä parantavia toimia mm. eri käyttäjäryhmien alennusliput. Kevyen liikenteen väylien kunnostamista tuetaan erillisellä määrä-

rahalla vuonna 2009. Lahdessa tullaan laatimaan tekeillä olevan yleiskaavan yhteydessä kokonaisvaltainen ja kestävä kaupunkiliikennesuunnitelma.

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Sisällölliset haasteet:

Kestävän kehityksen edellytysten huomioiminen laadittavassa kaupunkiliikennesuunnitelmassa.

Kestävyyden määrittely liikkumisessa

Hyvä kevyen liikenteen verkosto tehokkaampaan käyttöön laadukkaalla kunnossapidolla, myös talvisin. Pyöräilystä paikallinen kansalaishyve

Organisatoriset haasteet

Julkinen liikenne on Lahdessa yrittäjävetoista. Kaupungin on tärkeää ottaa käyttöön kaikki ne keinot, joilla se voi edistää joukkoliikenteen käyttöä tehokkaasti

PAIKALLINEN TOIMINTA TERVEYDEN PUOLESTA

7

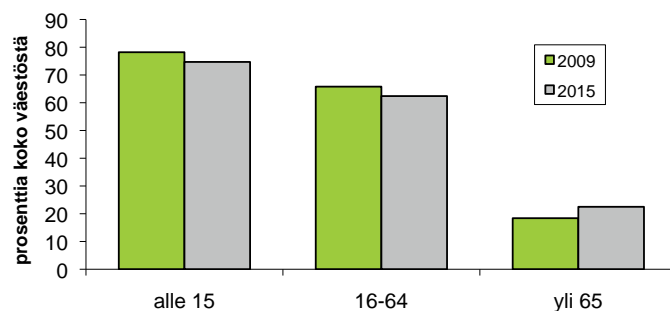
Mihin sitoudutaan?

Kaupunki sitoutuu edistämään asukkaiden terveyttä kokonaisvaltaisesti. Tämä tarkoittaa käytännössä tehokasta yhteistyötä terveyssektorin ja kaupungin muiden yksiköiden välillä. Kaupunki pyrkii jatkuvasti keräämään uutta tietoa terveyteen vaikuttavista asioista ja tiedottaa niistä aktiivisesti asukkaille ja kaikille toimijoille. Tätä tietoa se hyödyntää itse tehokkaasti mm. kaupunkisuunnittelun eri osa-alueilla. Kaupunki tekee terveyttä edistävää ja taloudellista eriarvoisuutta lieventävää ohjelmatyötä. Kaupunki rohkaisee osallisiaan omaehtoiseen terveyden edistämiseen kehittämällä erilaisia kannustimia.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupunkikonsernissa koetaan, että terveyttä voi ja pitää edistää kaikessa toiminnassa myös terveydenhuoltosektorin ulkopuolella. Toiminta on kuitenkin alkuvaiheessa valistusta lukuun ottamatta. Tiedon keräämisessä ja sen soveltamisessa systemaattisuus ja vaikuttavuus koetaan vajavaiseksi.

ENNUSTE LAHDEN VÄESTÖRAKENTEESTA VUOSINA 2009 JA 2015

Ikääntyneiden osuus Lahden väestöstä on kasvussa (Lahden kaupungin tilastotietokanta).

Vastuuta koetaan kaupunkikonsernissa useissa yksiköissä, joka sitoumuksen laaja-alaisuuden huomioon ottaen onkin tärkeää. Päävastuuta ei kuitenkaan tunnisteta, joka saattaa haitata terveyden edistämisen koordinoitua ja integroitua joiltain osin.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Lahdessa vuosittain laadittava hyvinvointikertomus tarkastelee koettua hyvinvointia ikäryhmittäin, lukuisten taustamuuttujien sekä eri yhteiskunnallisten organisaatioiden ja yksilön itsensä vaikutusmahdollisuuksien mukaan.⁵

Koulutus- ja työllisyysmahdollisuuksilla on merkittävä vaikutus ihmisen kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin. Lahden nuorisopalvelut ovat kehittäneet toimia peruskouluikäisten koulutyön loppuunsaattamisen ja jatkokoulutukseen siirtymisen tukemiseksi. Vuonna 2008 erityistuen palveluita sai 485 nuorta.⁶ Peruskoulun jälkeen koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten osuus ikäluokasta on Lahdessa vähentynyt. Työsuhteiden pysyvyys ja työn mielekkyys

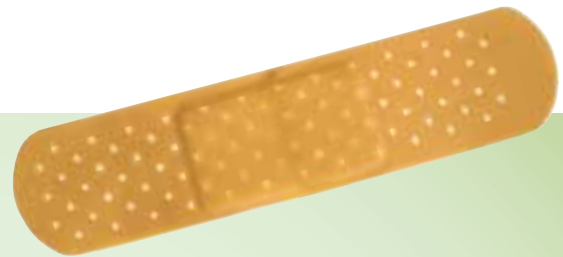
ovat lahtelaisille muuta Päijät-Hämettä merkittävämpiä hyvinvoinnin kannalta. Vapaa-ajan harrastemahdollisuudet koetaan Lahdessa hyväksi.⁵

Ikääntyneen mahdollisuutta asua omassa kodissaan mahdollisimman pitkään pidetään yhtenä hyvinvoinnin ilmentymänä. Lahtelaisista yli 75-vuotiaista lähes 91 % asui kotona v. 2007, mikä on enemmän kuin vertailukaupungeissa keskimäärin. Kodinhoitoavun, tukipalvelujen tai omaishoidon tuen piirissä 65 vuotta täyttäneistä v. 2007 oli 16.9 %.⁵

Lahdessa 18,1 % väestöstä kuuluu kotitalouksiin, joiden tulot jäävät valtakunnallisen pienituloisuusrajan alapuo-

lelle. Aasukkaat kokevat taloudellisen tilanteensa keskimäärin tyydyttäväksi. Asunnottomien määrä on tasaisesti pienentynyt koko 2000-luvun ajan.⁵

Ympäristötekijöiden osalta terveyteen vaikuttavat mm. altistuminen melulle ja ilman epäpuhtauksille ja toisaalta myös elinympäristön viihtyisyys. Lahdessa liikennemelu on liikenteen kasvun myötä noussut yhä merkittävämmäksi ympäristö- ja terveyshaitaksi. Aasukkaiden 43% on tyytyväisiä meluntorjuntaan Lahdessa.³ Melua torjutaan suunnittelun ja melusuojausten avulla, joita on toteutettu vilkasliikenteisten väylien varrelle.

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Omaehtoisen terveyden edistämiseen suunnattuja kannustimia tulee kehittää, esim. työmatkaliikuntaan kannustaminen

Painopistettä tulee siirtää korjaavasta hoidosta ennaltaehkäisevään työhön. Sairauksien ja vammojen ennaltaehkäisy on useimmiten selvästi niiden hoitoa halvempaa, mutta edellyttää laajaa yhteistyötä ja useiden toimijoiden sitoutumista

Ennaltaehkäisevässä työssä ovat nuorison parissa tehtävät panostukset erityisen tärkeitä. Nuorten kuuleminen tuo uutta tietoa, kun nuorten kuulemismalli vakiintuu

Ikääntyneiden mahdollisuutta valita oma asuinmuotonsa tulee tukea

Kiinteistökannan peruskorjaukseen, sen rakenteen uudistamiseen ja toimenpiteiden kohdistamiseen tärkeimpiin kohteisiin rakennusten terveyshaittojen poistamiseksi on panostettava selvästi nykyistä enemmän

Ympäristöterveyden ja kansalaisten terveyden korostaminen hankinnoissa ja toiminnassa, esim. jätteiden välttäminen, vähentäminen, energiankulutuksen vähentäminen, veden kulutuksen vähentäminen, asianmukainen kierrätys, kemikaalien välttäminen, käyttöturvallisuustiedotteet, ergonomia

Enemmän hallinnon sektorirajat ylittävää palveluiden suunnittelua, tavoitteiden asettelua ja kehittämistä, jotta päästään tehokkaampaan ja kattavampaan palvelujärjestelmään

VAHVA JA KESTÄVÄ PAIKALLINEN TALOUS

8

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki pyrkii omalta osaltaan rakentamaan ja tukemaan elinvoimaista, innovatiivista ja ekotehokasta paikallista taloutta. Tämä tarkoittaa toisaalta EU:n Lissabonin strategian periaatteiden mukaisesti korkean työllisyyden ja teknologisten innovaatioiden tukemista ja toisaalta paikallisella tasolla huolehtimista siitä, että elinvoimainen talous nojaa kestävän kehityksen tukipilareihin.

Taloutta kehitetään pitkän tähtäimen hyötyjä priorisoiden ja niin, että luonnonvaroja käytetään kestävästi. Kaupunki pyrkii luomaan työpaikkoja kestävän kehityksen mukaisille toimialoille mm. ympäristöosaamisen ja -teknologian toimialalle, ja tukee politiikallaan ja hankinnoillaan näiden kilpailukykyä. Yritysten kanssa tehdään yhteistyötä hyvien yrityskäytäntöjen toteuttamiseksi mm. ympäristö- ja laatujärjestelmien käyttöönottoa edistämällä. Kaupunki myös sitoutuu kehittämään ja toteuttamaan yritysten sijaintiin liittyviä kestävän kehityksen periaatteita.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupungissa on onnistuttu omaksumaan menettelytapoja, jotka lisäävät ja tukevat paikallista työllisyyttä ja yritysten perustamista mm. ympäristöteknologian ja -osaamisen toimialalla. Monilta osin koetaan, että tietoa ei ole riittävästi tai sitä ei osata soveltaa siihen, että voitaisiin arvioida talouden kestävyys tilannetta Lahdessa.

Vastuunottajia ei ole määrällisesti paljon eikä päävastuuta tunnisteta. Tämä viittaisi siihen, että kaupunkikonsernissa ei olla vielä totuttu talouden tarkastelemiseen kestävän kehityksen näkökulmasta.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Viimeisen kymmenen vuoden aikana useimmat taloutta ja työllisyyttä kuvaavat mittarit ovat olleet nousussa Lahdessa, kuten bruttokansantuote sekä palkansaajien ja yrittäjien määrä. Nousu on ollut hieman alhaisempaa verrattuna koko maan tilanteeseen.⁷

Vuonna 2005 Lahden alueen kehittämisen kärjeksi ja tulevaisuuden kasvualaksi valittiin ympäristöklusteri.

Ympäristöalan liiketoiminta,

työpaikat ja koulutuspaikat ovatkin olleet jatkuvassa kasvussa.²

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Kestävän kehityksen taloudellisen ulottuvuuden lahtelaisesta sisällöstä on käytävä keskustelua sekä kaupunkikonsernin toimijoiden kesken että laajemmin koko yhteisöä osallistavasti

On selvitettävä mahdollisuus suosia nykyistä enemmän paikallisia yrittäjiä esim. hankinnoissa (ja ettei se ole ristiriidassa vapaan liikkuvuuden, tasapuolisuuden sekä syrjimättömyyden periaatteiden kanssa)

Yhteistyön lisääminen kaupungin palvelutuotannossa yksityisen ja kolmannen sektorin kanssa.

Säännölliset hankkijoiden ja toimittajien yhteiset tilaisuudet, joiden kautta pyrittäisiin edistämään kestävän paikallisen talouden toteutumista Lahdessa

Kehittää ja säännöllisesti seurata mittareita, joilla arvioidaan paikallisen talouden kestävyyttä.

Kestävän matkailun edistäminen mm. monipuolisten virkistysalueiden ja paikallisten, hyvin hoidettujen reitistöjen ja niistä tiedottamisen kautta

SOSIAALINEN TASA-ARVO JA OIKEUDENMUKAISUUS

9

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki sitoutuu omalla toiminnallaan ylläpitämään yleistä tasa-arvoa ja estämään eriarvoisuuden syntymistä. Tämä tarkoittaa tehokkaita ohjelmia, joilla edistetään demokraattista, yhtenäistä, terveellistä ja turvallista kaupunkiyhteisöä. Omassa palvelutuotannossaan kaupunki huolehtii siitä, että palveluiden saatavuus on kattavaa ja tasa-arvoista sekä pyrkii lisäksi edesauttamaan vastaavaa myös yksityisen ja kolmannen sektorin tuottamien palveluiden osalta.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupunkikonserni on ottanut köyhyyden lievittämiseksi käyttöön ohjelmia, joilla on koettu olleen vaikuttavuutta. Palvelutarjonnassa on pystytty takaamaan saatavuus ja tasapuolisuus useilta osin. Asukasrakenteiltaan monipuolisten asuinalueiden kehittämiseen ei ole koettu voivan riittävästi vaikuttaa eikä tästä koeta myöskään päävastuuta missään yksikössä. Vastuuta koetaan muilta osin asiasta laajasti ja myös päävastuuta tunnustetaan.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Lahti ei yllä työllisyyden mittareilla muiden suurten kaupunkien tasolle.⁵

Koulutus- ja kulttuuripalvelujen osalta lahtelaiset kokevat valitsevan tilanteen hyväksi tai vähintäänkin tyydyttäväksi. Etenkin kulttuuripalveluihin lahtelaiset ovat vertailukaupunkeihin nähden keskimääräistä tyytyväisempiä.³

Sosiaalisen osallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta merkitykselliseksi koetaan mm. mahdollisuus vaikuttaa oman asuinalueen asioihin. Lahdessa järjestö- ja asukastoimintaan osallistuminen on ollut kasvussa.⁵ Nuorten osallistamista on edistetty lasten ja nuorten kuulemismallilla, jonka kautta nuorilla on mahdollisuus osallistua heitä koskevien asioiden käsittelyyn.⁷

Yhteisön turvallisuutta kuvaavia mittareita ovat mm. omaisuus- ja henkirikostilastot sekä valtakunnallinen turvallisuusbarometri. Aukkaista 80 % kokee oman asuinalueensa turvallisenä, joka on suurten kaupunkien keskitasoa. Omaisuusrikosten määrä Lahdessa on pysynyt tasaisena, mutta henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset ovat olleet hieman nousussa.⁵

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Painopisteen siirtäminen korjaavasta työstä ennaltaehkäisevään toimintaan.

Syrjäytymisen ehkäisemiseen laadittava ohjelmia eri ikäryhmät huomioon ottaen.

Ryhmäkokojen pienentäminen kouluissa ja päiväkodeissa.

Asukkaat ja kolmas sektori on saatava enenevästi mukaan toimintaan ja sekä omavastuuta että yhteisvastuuta edistettävä.

Liikenteen eri käyttäjäryhmien tasa-arvoisuuteen on kiinnitettävä enemmän huomiota.

PAIKALLISESTA MAAILMANLAAJUISEEN

10

Mihin sitoudutaan?

Kaupunki tiedostaa itsensä osaksi globaalia yhteisöä ja ymmärtää oman toimintansa globaalit vaikutukset. Ennen kaikkea se tarkoittaa kokonaisvaltaisen vastuun ottamista toiminnastaan. Kaupunki ottaa strategisen ja pitkäjänteisen lähestymistavan ilmastonmuutoksen tehokkaaksi hillitsemiseksi, ja asettaa konkreettiset tavoitteet kasvihuonekaasujen vähentämiseksi. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi kaupunki sisällyttää ilmastonsuojelupolitiikan kaikkeen toimintaansa ja palvelutuotantonsa, kuten energiantuotantoon, liikenne- ja kaupunkisuunnitteluun, jätehuoltoon ja hankintoihinsa. Tämän lisäksi kaupunki parantaa muiden toimijoiden mahdollisuuksia toteuttaa tehokkaammin ilmastonsuojelua.

Kaupunkikonsernin näkemys tilanteesta

Kaupungissa on otettu käyttöön strateginen lähestymistapa ilmastonmuutoksen lieventämiseksi, mutta ilmaston-

suojelupolitiikan sisällyttäminen osaksi mm. energia-, liikenne-, hankinta-, jäte- sekä maa- ja metsätalouspolitiikkaa on vielä alkuvaiheessa. Kansainvälistä yhteistyötä on vahvistettu, mutta sen vaikuttavuutta ja hyötyjä ei osata täysin arvioida. Koetaan joiltain muiltakin osin, että tietoa ei ole riittävästi tilanteen arvioimiseen Lahdessa.

Vastuuta koetaan melko laajasti, mutta päävastuuta ei tunnisteta.

Mittarit – mitä ne kertovat?

Lahden hiilidioksidipäästöt ovat pitkällä aikavälillä energiantuotannon ja teollisuuden osalta laskeneet, mutta liikenteen osalta kasvaneet.² Lahti on kaupunginstrategiassaan sitoutunut puolittamaan kasvihuonekaasupäästönsä vuoden 1990 tasosta vuoteen 2025 mennessä.⁸ Lahdessa ollaan parhaillaan laatimassa ilmasto-ohjelmaa, joka valmistuu vuoden 2009 loppuun mennessä. Lahti osallistuu lukuisiin EU-rahoitteisiin hankkeisiin, joiden tavoitteena on mm. kasvattaa globaalia ympäristötietoisuutta ja -vastuuta.

Asukkaan kulutuksen ja päästöjen globaaleja ympäristövaikutuksia voidaan suhteellisen vertailukelpoisesti mitata ekologisella jalanjäljellä ja hiilijalanjäljellä. Ekologinen jalanjälki mittaa asukkaan tämän hetkiseen elämäntapaan tarvittavan maa-alan kokoa. Vuonna 2005 lahtelaisen ekologinen

jalanjälki oli 5,13 globaalihehtaaria, joka on lähellä suomalaisen keskitasoa. Maapallolla arvioidaan tällä hetkellä olevan 2,1 globaalihehtaaria luonnonvaroja asukasta kohti. Vuonna 2005 Lahden omat luonnonvarat käytettiin 19.3. mennessä, jonka jälkeen lahtelainen kulutti muilla alueilla tuotettuja luonnonvaroja. Hiilijalanjälki mittaa puolestaan tuotettujen kasvihuonekaasujen määrää asukasta kohti. Vuonna 2005 lahtelaisen hiilijalanjälki oli 8,6 tonnia CO₂, joka on suomalaisen keskitasoa. EU:n arvion mukaan globaalisti kestävä hiilijalanjälki on alle 2 tonnia asukasta kohti.⁹

KEHITTÄMISEN HAASTEET

Tekeillä olevan kaupunkiseudun ilmasto-ohjelma ja tuleva seudullinen ilmastostrategia on saatava tehokkaasti jalkautettua.

Ilmastonsuojelupolitiikan sisällyttäminen osaksi toimialakohtaisia toimenpideohjelmia (esim. tekeillä oleva yleiskaavatyö ja kaupunkiliikennesuunnitelma)

Lahtelaisen kestävä kehityksen osaamisen vienti

Otetaan käyttöön ja kehitetään mittareita erilaisten toimintojen kasvihuonekaasupäästöjen arviointiin

Ilmastoaiheisten koulutuspakettien kehittäminen

Ajattele ja toimi paikallisesti ja maailmanlaajuisesti. Nykytekniikka antaa mahdollisuuksia paitsi kaupunkiorganisaatioille niin myös muille toimijoille laajentaa yhteyksiään maan rajojen ulkopuolelle ja tiivistetään tässä yhteistyötä maahanmuuttajien kanssa. - matkustuksen vähentäminen videoneuvottelun avulla

Tiedottamisessa tehdään yhteistyötä eri tahojen kanssa ja hyödynnetään matalakynnyksisiä tiedonvälityspaikkoja kuten kirjastoja.

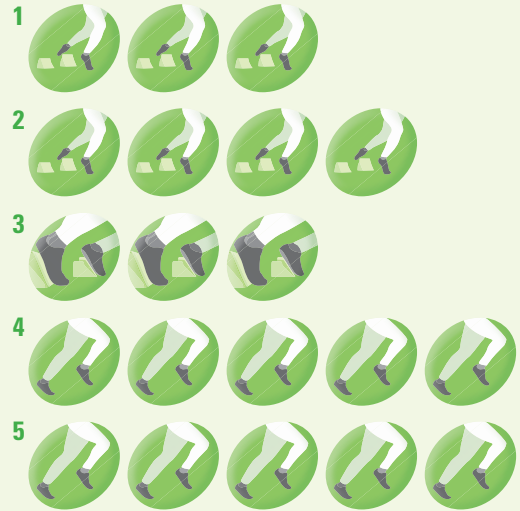
LIITE 1

AALBORGIN SITOUUMUSTEN
PERUSKARTOITUS
LAHDESSA: TULOKSET

1. Hallinto

Me sitoudumme tehostamaan päätöksentekoamme lisäämällä osallistuvaa demokratiaa ja pyrimme:

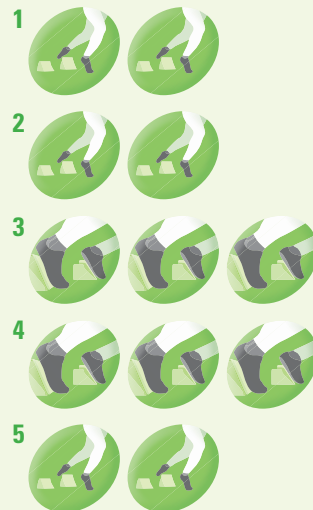
1. kehittämään edelleen yhteistä pitkän tähtäimen viisionamme kestävän kehityksen kaupungista,
2. luomaan paikallisiin yhteisöihin ja kunnallishallintoon valmiudet osallistumiseen ja kestäväan kehitykseen,
3. kutsumaan kaikki paikalliset toimijat osallistumaan tehokkaasti päätöksentekoon,
4. avoimeen, vastuulliseen ja läpinäkyvään päätöksentekoon,
5. työskentelemään tehokkaasti yhteistyössä naapurikuntien, muiden kaupunkien ja hallinnon eri tasojen kanssa.

2. Johtaminen kohti kestäväää kehitystä

Me sitoudumme toteuttamaan tehokasta johtamismallia tavoitteiden asettamisesta aina toteutukseen ja arviointiin ja pyrimme:

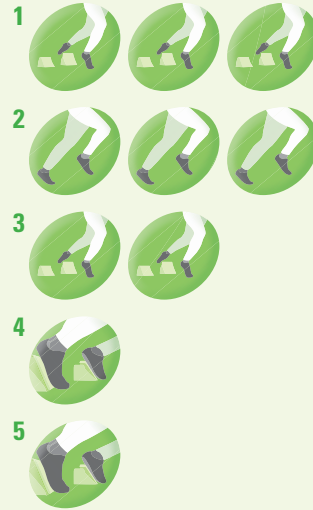
1. vahvistamaan paikallisia Agenda 21 –toimintaohjelmia tai muita paikallisia kestävän kehityksen prosesseja ja saamaan ne osaksi paikallishallinnon keskeistä toimintaa,
2. yhtenäiseen johtamiseen kohti kestäväää kehitystä. Perustamme toimintamme ennalta varautumisen periaatteelle ja huomioimme EU:n valmisteilla olevan kaupunkiympäristöä koskevan aihekohtaisen strategian,
3. asettamaan tavoitteet ja aikataulut Aalborgin sitoumuksien puitteissa ja luomaan Aalborgin sitoumuksien seuranta- ja arviointijärjestelmän sekä noudattamaan sitä,
4. takaamaan, että kestävyteen liittyvät asiat ovat keskeisesti mukana kaupungin päätöksenteossa ja että voimavarojen jakaminen perustuu tehokkaiseen ja laajoihin kestävän kehityksen kriteereihin,
5. tekemään yhteistyötä Euroopan kestävän kehityksen kaupunkien kampanjan ja sen verkostojen kanssa voidaksemme seurata ja arvioida tavoitteidemme saavuttamista.

3. Yhteiset luonnonvarat

Me sitoudumme ottamaan vastuun yhteisten luonnonvarojen suojelusta ja säilyttämisestä sekä oikeudenmukaisesta käytöstä ja pyrimme:

1. pienentämään primaarienergian kulutusta ja lisäämään uusiutuvan energian osuutta,
2. parantamaan veden laatua, säästämään vettä ja käyttämään sitä tehokkaammin,
3. edistämään ja lisäämään biologista monimuotoisuutta sekä laajentamaan ja hoitamaan luonnonsuojelu- ja viheralueita,
4. parantamaan maaperän laatua, suojelemaan ekologisesti tuottavaa maata ja edistämään kestävää maa- ja metsätaloutta,
5. parantamaan ilmanlaatua.

4. Vastuullinen kulutus ja elämäntapavalinnat

Me sitoudumme noudattamaan ja helpottamaan luonnonvarojen viisasta ja tehokasta käyttöä sekä kannustamaan kestäväan kulutukseen ja tuotantoon ja pyrimme:

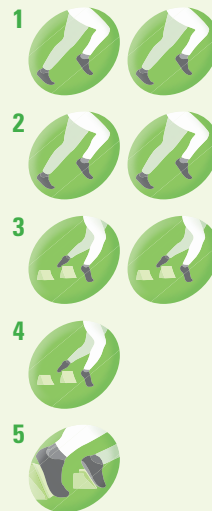
1. välttämään ja vähentämään jätettä ja lisäämään uudelleenkäyttöä ja kierrätystä,
2. käsittelemään jätettä parhaiden käytäntöjen standardien mukaisesti,
3. välttämään tarpeetonta energiankulutusta ja parantamaan energian loppukäytön tehokkuutta,
4. tekemään kestäviä hankintoja
5. tehokkaasti edistämään kestävää tuotantoa ja kulutusta, erityisesti ekomerkityviä, luomu-, eettisiä ja reilun kaupan tuotteita.

5. Suunnittelu

Me sitoudumme siihen, että meillä on keskeinen rooli kaupunkisuunnittelussa, joka huomioi ympäristöön, yhteiskuntaan, talouteen, terveyteen ja kulttuuriin liittyvät näkökohdat kaikkien yhteiseksi hyväksi ja pyrimme:

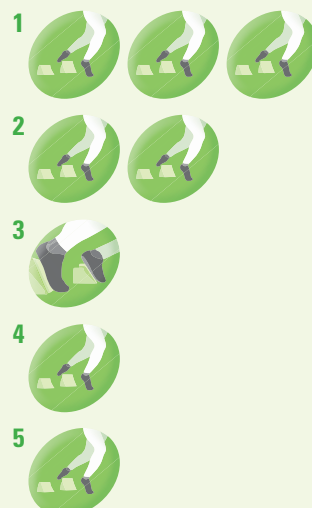
1. ottamaan käyttöön ja elvyttämään hylättyjä ja epäsuotuisia alueita,
2. välttämään kaupunkirakenteen hajautumista pyrkimällä sopivaan asukastiheyteen ja asettamalla vanhojen teollisuusalueiden kehittäminen uusien alueiden käyttöönoton edelle,
3. varmistamaan asuntoalueiden ja rakennusten monipuolisen käytön tasapainoisella työpaikkojen, asuntojen ja palvelujen tarjonnalla sekä asettamalla asuminen etusijalle kaupunkien keskustojen suunnittelussa,
4. takaamaan kaupunkien rakennuskulttuurin asianmukaisen säilyttämisen, kunnostuksen ja (uudelleen) käytön,
5. noudattamaan kestävän suunnittelun ja rakentamisen vaatimuksia ja edistämään korkealaatuista arkkitehtuuria ja rakennusteknologiaa.

6. Parempi liikkuvuus, vähemmän liikennettä

Me ymmärrämme liikenteen, terveyden ja ympäristön välisen keskinäisen riippuvuuden ja sitoudumme voimakkaasti edistämään kestäviä liikenneratkaisuja ja pyrimme:

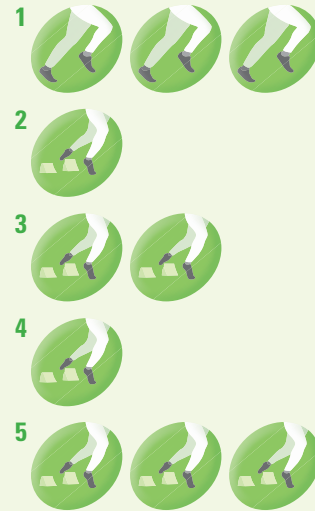
1. vähentämään tarvetta yksityisautoiluun ja edistämään sen sijaan houkuttelevia, kaikkien kansalaisten ulottuvilla olevia vaihtoehtoja,
2. lisäämään joukkoliikenteen, kävelyn ja pyöräilyn osuutta,
3. tukemaan siirtymistä matalapäästöisiin moottoriajoneuvoihin.
4. kehittämään kokonaisvaltaisen ja kestävän kaupunkiliikennesuunnitelman,
5. vähentämään liikenteen vaikutusta ympäristöön ja kansanterveyteen.

7. Paikallinen toiminta terveyden puolesta

Me sitoudumme suojelemaan ja edistämään kansalaistemme terveyttä ja hyvinvointia ja pyrimme:

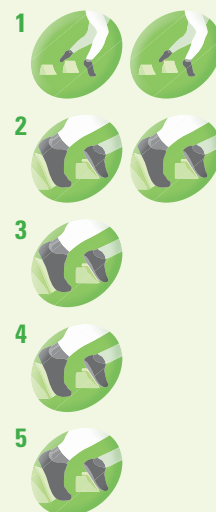
1. lisäämään valistusta ja puuttumaan laajemmin terveyteen vaikuttaviin tekijöihin, joista suurin osa vaikuttaa terveydenhuollon ulkopuolella,
2. edistämään kaupunkien terveystsuunnittelua, joka tarjoaa kaupungeille keinoja muodostaa ja ylläpitää strategisia kumppanuuksia terveydenhuollon alalla,
3. vähentämään terveyteen liittyvää eriarvoisuutta sekä lievittämään köyhyyttä, mikä vaatii säännöllistä selontekoa siitä kuinka eroja on onnistuttu pienentämään,
4. edistämään terveysvaikutusten arviointia, jotta kaikki kunnan toimialat voisivat työskennellä terveyden ja elämänlaadun hyväksi,
5. saamaan kaupunkisuunnittelijat huomioimaan terveyteen liittyvät näkökohdat suunnitelmissaan ja aloitteissaan.

8. Vahva ja kestävä paikallinen talous

Me sitoudumme luomaan ja takaamaan vahvan paikallisen talouden, joka tarjoaa työllisyyttä ympäristöä vahingoittamatta ja pyrimme:

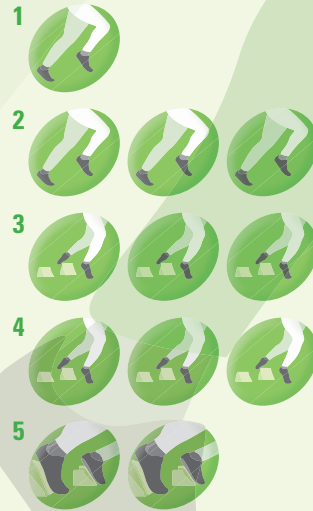
1. omaksumaan menettelytapoja, jotka lisäävät ja tukevat paikallista työllisyyttä ja yritysten perustamista,
2. tekemään yhteistyötä paikallisten yritysten kanssa hyvän yrityskäytännön edistämiseksi ja toteuttamiseksi,
3. kehittämään ja toteuttamaan yritysten sijaintiin liittyviä kestävän kehityksen periaatteita,
4. kasvattamaan laadukkaiden paikallisten ja alueellisten tuotteiden markkinoita,
5. edistämään kestävästä paikallista turismia.

9. Sosiaalinen tasa-arvo ja oikeudenmukaisuus

Me sitoudumme turvaamaan avoimen ja kannustavan yhteisön ja pyrimme:

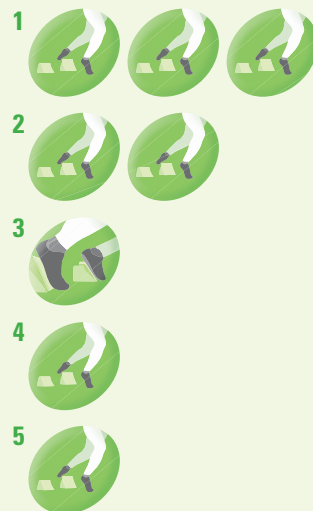
1. kehittämään ja toteuttamaan ohjelmia köyhyyden ehkäisemiseksi ja lievittämiseksi,
2. takaamaan kansalaisille tasapuolinen julkisten palveluiden, kasvatuksen ja koulutuksen, työpaikkojen, tiedon sekä kulttuuritarjonnan saatavuus.
3. vaalimaan sosiaalista osallisuutta ja sukupuolten välistä tasa-arvoa,
4. parantamaan yhteisön turvallisuutta,
5. takaamaan hyvät elinolosuhteet ja asukasrakenteeltaan monipuoliset asuinalueet.

10. Paikallisesta maailmanlaajuiseen

Me sitoudumme ottamaan maailmanlaajuisen vastuamme rauhasta, oikeudenmukaisuudesta, tasa-arvosta, kestävästä kehityksestä sekä ilmastonsuojelusta ja pyrimme:

1. kehittämään ja noudattamaan strategista ja yhteinäistä lähestymistapaa ilmastonmuutoksen lieventämiseksi sekä saattamaan kasvihuonekaasujen päästöt kestäväälle tasolle,
2. sisällyttämään ilmastonsuojelupolitiikan osaksi energia-, liikenne-, hankinta-, jäte- sekä maa- ja metsätalouspolitiikkaa
3. lisäämään tietoisuutta ilmastonmuutoksen syistä ja todennäköisistä seurauksista ja integroimaan ehkäisevät toimenpiteet osaksi ilmastonmuutosta koskevaa politiikkaa,
4. vähentämään globaalia ympäristön kuormitusta ja edistämään ympäristö- oikeudenmukaisuuden periaatetta,
5. vahvistamaan kaupunkien kansainvälistä yhteistyötä ja löytämään vastauksia maailmanlaajuisiin ongelmiin paikallisella tasolla yhteistyössä kuntien, yhteisöjen ja eri toimijoiden kanssa.

VIITTEET

- 1 Kuntien demokratiatilinpäätös. Teema 3: Kuntalaisten kunta. Asukkaiden näkemyksiä kunnan toiminnasta ja päätöksenteosta
- 2 Lahden seudun ympäristökatsaus 2008
- 3 Kaupunki- ja kuntapalvelut 2008. Palvelutyytyväisyystulokset
- 4 Teknisten palveluiden vuoden 2008 arviointitutkimus
- 5 Lahden kaupungin hyvinvointikertomus 2008
- 6 Lahden nuorisopalvelut. Toimintakertomus 2008
- 7 Lahden kaupungin TILDA-tilastotietokanta
- 8 Lahden kaupungin strategia 2025
- 9 Lahden kaupungin vuoden 2005 ekologisen jalanjäljen ja hiilijalanjäljen tulokset. Natural Interest Oy.

LIITE 2
TYÖRYHMÄ,
PROJEKTITYÖNTEKIJÄT

AALBORGIN SITOUMUKSET –TYÖRYHMÄ:

Päivi Hämäläinen, satamapäällikkö
Tekninen ja ympäristötoimiala / Kunnallistekniikka

Marja Ilvonen, sosiaalipalvelujen päällikkö
Sosiaali- ja terveystoimiala / Hyvinvointipalvelut

Seija Kanerva, suunnittelija
Tekninen ja ympäristötoimiala / Tilakeskus

Jukka Kaunisto, käyttöpäällikkö
Sibeliustalo Oy

Pertti Kurimo, kaupunginaktuaari
Konsernipalvelut / Hallinto- ja talouspalvelut

Tarja Laitinen, ympäristölupapäällikkö
Tekninen ja ympäristötoimiala / Lahden seudun ympäristöpalvelut, ryhmän puheenjohtaja

Ismo Malin, limnologi
Tekninen ja ympäristötoimiala / Lahden seudun ympäristöpalvelut

Timo Permanto, ympäristönsuojelusuunnittelija
Tekninen ja ympäristötoimiala / Lahden seudun ympäristöpalvelut, ryhmän sihteeri

Katri Peuralinna, opettaja
Sivistystoimiala / Salinkallion peruskoulu

Hannele Poutiainen, terveysneuvontapalvelujen päällikkö
Sosiaali- ja terveystoimiala / Hyvinvointipalvelut

Virpi Rantanen, tukipalvelujen päällikkö
Sivistystoimiala / Nuorisopalvelut

Juha Reinikainen, laatupäällikkö
Tekninen ja ympäristötoimiala / Hallinto

Theodora Rissanen, kaavoitusarkkitehti
Tekninen ja ympäristötoimiala / Maankäyttö

Merja Savolainen, päiväkodin johtaja
Sosiaali- ja terveystoimiala - Sivistystoimiala / Kanervan päiväkoti

Päivi Siikaniemi, tutkija
Sivistystoimiala / Kaupunginmuseo

Irma Tolonen, suunnittelija
Tekninen ja ympäristötoimiala / Lahden seudun ympäristöpalvelut

Tarja Tolvanen-Valkeapää, suunnitteluinsinööri
Tekninen ja ympäristötoimiala / Kunnallistekniikka

PROJEKTITYÖNTEKIJÄT:

Sami Keto, projektkoordinaattori
Tekninen ja ympäristötoimiala / Lahden seudun ympäristöpalvelut

Sanna Vääriskoski-Kaukanen, kestävä kehityksen koordinaattori
Tekninen ja ympäristötoimiala / Lahden seudun ympäristöpalvelut

WWW.LAHTI.FI/SUOMI/AALBORG

YHTEYSTIEDOT

Lahden seudun ympäristöpalvelut | Tekninen ja ympäristötoimiala | Lahden kaupunki

Vesijärvenkatu 11 C, PL 126, 15141 Lahti, puh. (03) 814 11, fax. (03) 814 3500, etunimi.sukunimi@lahti.fi

Tarja Laitinen,
Ympäristölupapäällikkö
p. (03) 814 3524

Sanna Vääriskoski-Kaukanen
Kestävän kehityksen koordinaattori
p. (03) 814 3167

ISBN 978-952-5749-13-7

Painotuotteessa käytetylle Novatech Satin -paperille on myönnetty Euroopan Unionin ympäristömerkki.